

درآمدی بر شناخت قلعه قبان ماکو

قاسم عباسی

www.ketab.ir

۱۳۹۹

سرشناسه : عباسی، قاسم ۱۳۴۷ -
 عنوان و نام پدید آور : درآمدی بر شناخت قلعه قبان ماکو / قاسم عباسی
 مشخصات نشر : تبریز: پروژه ترجمه حسنلو، ۱۳۹۹.
 مشخصات ظاهری : ۱۰۸ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۸۹-۴۸-۶
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیا
 موضوع : قلعه قبان
 موضوع : Gaban Castle (Maku, Iran)
 موضوع : ماکو -- آثار تاریخی
 موضوع : Maku (Iran) -- Antiquities
 رده‌بندی کنگره : DSR۲۱۲۱
 رده‌بندی دیویی : ۹۵۵/۳۳۲۲
 شماره کتابشناسی ملی : ۷۳۰۰۳۰۸

درآمدی بر شناخت قلعه قبان ماکو

مؤلف : قاسم عباسی
 ناشر : پروژه ترجمه حسنلو

نوبت چاپ : اول، ۱۳۹۹

تیراژ : ۵۰۰ جلد

تعداد صفحه و قطع : ۱۰۶ / وزیری

مروفپینی و صفحه‌آرایی : خدمات نشر ماه زمین

چاپ : اعظم

صمافی : امین

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۸۹-۴۸-۶

قیمت : ۲۰۰۰۰ تومان

«کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ است.»

تبریز: خیابان امام، بازار کبود، فاز ۲، طبقه همکف، پلاک ۴۳

www.nashreprojeh.com

تلفن: ۰۹۱۴۳۰۵۹۰۲۲

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار
۳	فصل اول: میراث تاریخی و طبیعی شهرستان ماکو
۳	۱-۱. آشنایی با شهرستان ماکو
۱۰	۲-۱. بافت قدیمی و تاریخی ماکو
۱۲	۳-۱. تاریخچه و موقعیت بافت قدیمی ماکو
۱۲	۴-۱. میراث فرهنگی، تاریخی و طبیعی شهرستان ماکو
۲۰	۵-۱. نتیجه‌گیری
۲۱	فصل دوم: قلعه قبان ماکو
۲۱	۱-۲. مقدمه
۲۱	۲-۲. معماری دستکند شمال غرب ایران
۲۳	۱-۲-۲. معماری دستکند با کاربری استعماری
۲۴	۳-۲. قلعه‌های شاخص استان آذربایجان غربی
۲۹	۴-۲. پیشینه مطالعات و سابقه تاریخی قلعه قبان
۳۹	۱-۴-۲. مطالعات باستان‌شناختی قلعه قبان ماکو
۴۰	۲-۴-۲. ویژگی‌های تاریخی قلعه قبان
۴۶	۵-۲. ویژگی‌های معماری قلعه قبان ماکو
۴۷	۱-۵-۲. شناخت عناصر کالبدی و مصالح قلعه قبان ماکو
۵۳	۶-۲. سیستم تهیه آب آشامیدنی
۵۴	۷-۲. نتیجه‌گیری
۵۵	فصل سوم: آسیب‌شناسی مجموعه قلعه قبان ماکو
۵۵	۱-۳. مقدمه
۵۶	۲-۳. آسیب‌شناسی کالبدی قلعه قبان ماکو
۵۶	۱-۲-۳. عوامل داخلی
۶۰	۲-۲-۳. عوامل خارجی
۶۱	۳-۳. الحاقات و مداخلات انسانی
۶۱	۴-۳. آسیب‌های بصری و منظری مجموعه قلعه قبان ماکو
۶۱	۵-۳. عامل طبیعی اقلیمی و انسانی
۶۴	۶-۳. نتیجه‌گیری

پیشگفتار

شرایط اقلیمی متنوع ایران، موجب شکل‌گیری انواع مختلف استقرارگاه‌ها و سکونتگاه‌های متعدد در قالب معماری مبتنی بر کاربرد انواع مصالح ساختمانی و معماری دستکند (در انواع زیرزمینی و روزمینی) شده است. موضوع مورد بررسی در این پژوهش بررسی معماری در زیر بستر طبیعی صخره‌ای است که تنها در نقش محافظ و سقف طبیعی از آن استفاده شده است و خود نوع جالبی از موضوع تعامل و استفاده بهینه از شرایط اقلیمی و طبیعی برای حفاظت از معماری و همسازی معماری با اقلیم به شمار می‌رود. در ضلع شمال غربی شهرستان ماکو، صخره بزرگی وجود دارد که فضای زیرین آن از منظر زمین‌شناسی به صورت فرورفتگی عمیقی همانند کلاهک سنگی شکل یافته است. این صخره بی‌نظیر همچون سایبانی، بخش وسیعی از فضاهای زیرین خود را، که استقرارگاه اقوام محلی در طول تاریخ بوده، در برگرفته است و در دوره‌های مختلف، آثار تاریخی و معماری جالبی به منازعه یافت قدیمی شهر در این محل پدید آمده است که بر اساس مهم‌ترین و شاید آخرین بقایای باقی مانده، آن را قلعه قبان ماکو می‌نامند. بر اساس کاوش‌های باستان‌شناختی و خوانش کتیبه‌های موجود در مجموعه تاریخی قلعه ماکو، می‌توان این اثر را به سده‌های میانی دوره اسلامی نسبت داد. نوشتار حاضر با استفاده از روش تحقیق میدانی بر اساس فعالیت‌های پیمایش محیط با حضور در محل و مستندنگاری اجزا و بخش‌های مختلف در وضعیت فعلی مجموعه قلعه ماکو و همچنین بهره‌گیری از مطالعات اسناد حاصل از یک فصل کاوش باستان‌شناختی از سوی سازمان میراث فرهنگی و نوشته‌های تاریخی موجود تدوین شده است و به معرفی ویژگی‌های‌ها و جاذبه‌های شهرستان ماکو و به‌ویژه معماری مجموعه قلعه ماکو پرداخته است. از این رو، پرداختن به موضوع قلعه ماکو و روشن‌سازی بخشی از تاریخ آن می‌تواند در معرفی این‌گونه تعامل معماری و طبیعت سودمند باشد. در راستای تدوین این مختصر لازم است از جناب آقای دکتر مهدی رازانی به جهت

راهنمایی‌های بی‌دریغشان، مهندس رضا حیدری که در نشر مطلب و در اختیار نهادن گزارش‌های کاوش یاری‌گر نمودند، جناب آقای مهندس سعید مهریار که همواره همراه و مشوق من بودند و سرکار خانم لیلی نعمانی خیاوی که در ارتقای پیش‌نویس متن یاری‌رسان بوده‌اند سپاسگزاری گردد.